

Lang heeft men gedacht dat een verliefde merelman in de broedtijd zijn eigen partner met fluisterzang het hof maakte. Maar nieuw onderzoek werpt een ander licht op dit gezang.

Tekst Gerhard C. Cadée
Beeld Martin Stevens, Wolverlei

Niet voor niets zijn vogels het meest geliefd onder natuurliefhebbers. Hun vaak fraaie verenkleed, maar vooral ook hun zang bekoort ons. Van zingende nachtegalen en leeuweriken raakten veel componisten en dichters in vervoering. We verlangen naar de eerste merel- en lijsterzang in het voorjaar. Mysterieuzer vind ik de fluisterzang van merels, die ik in onze tuin op Texel vaak hoor. Waarom doen ze dat?

Er is veel geschreven over vogelzang. Het zojuist bij de KNNV Uitgeverij verschenen *Vogelzang van Nederland* van Dick de Vos is een uitstekende informatiebron, ook over hoe en waarom vogels zingen. Het belangrijkste blijken territorium verdedigen en lokken en binden van een partner. Waar valt het zachtjes zomaar een beetje voor zich uit zingen van een merel onder? Is dit zonder functie zoals Lorenz dacht? Zingen vogels ook zomaar voor hun plezier net zoals wij dat soms ook doen?

SONOGRAMMEN

Zoals de microscoop nieuwe werelden opende voor microbiologisch onderzoek, en zenders het trekonderzoek vooruitbrachten, zo profiteerde het onderzoek naar vogelgeluiden enorm van de mogelijkheid vogel-

geluiden op te nemen en grafisch weer te geven in sonogrammen. Met sonogrammen is het pas goed mogelijk vogelgeluiden te vergelijken.

Afspelen van vogelgeluiden geeft ook een uitstekend hulpmiddel om reacties op vogelgeluiden te onderzoeken en om na te gaan hoe vogels leren zingen: is het aangeboren of aangeleerd? Zingen van hun ouders en soortgenoten geïsoleerde jongen anders? Dat blijkt het geval: een ruw schema van de zang is geërfd. Daarna, in de leeffase, verfijnt de vogel zijn zang door het nabootsen van ouders en soortgenoten. Of hij voegt andere geluiden toe als hij van soortgenoten geïsoleerd is.

In het onderzoek maakt men onderscheid tussen twee soorten zang: ver-dragende zang en zang-voor-dichtbij. De verdragende zang, luid van een hoog standpunt gezongen, is vooral territoriumzang. De fluisterzang (whispersong) reikt minder ver, heeft andere functies, en is minder onderzocht. Het kan een jonge vogel zijn die oefent. Thijsse schrijft in *Het intieme Leven der Vogels* (1906) over het neuriën van jonge merels speciaal in September, 'waarin de accoorden en apergio's van later reeds doorklinken'.

AGRESSIEVER

Hoor je een merel zacht zingen in de broedtijd dan kan dat een fluisterzang zijn

waarvan men totnogtoe steeds dacht dat die bedoeld was voor contact met de eigen partner. Recent onderzoek bij Amerikaanse junco's, aan onze gorzen en mussen verwante zangvogels, werpt een ander licht op deze fluisterzang.

De 'dark-eyed junco' *Junco hyemalis* is voor ornithologen aan de Indiana University Bloomington wat de koolmees en de kanoet voor Nederlandse ornithologen is: jarenlang onderzoek leert ons steeds beter doordringen in het leven van deze vogels. Onderzoek aan junco's daar is ook gericht op de functie van hun zang.

Men vond dat fluisterzang meer divers is dan de ver-dragende zang. Bij terugspelen van de diverse zangsoorten nabij een reeds gepaard mannetje junco deden Reichard en medewerkers interessante ontdekkingen. Zij merkten dat in de broedtijd een mannetje agressiever reageerde op de fluisterzang van rivale mannetjes dan op hun ver-dragende zang. (*American Naturalist* 178: 478-487, 2011) en wel speciaal als het wijfje vruchtbaar was. Zij concluderen dat de fluisterzang van rivalen als doel heeft het wijfje van een ander te verleiden, vandaar die agressieve reactie!

Met behulp van op mannetjes junco geplakte, nieuw ontwikkelde mini-radiozendentjes proberen zij nu alle geluiden die deze maken te ontvangen. Fluisterzang is veel algemener onder zangvogels dan wij ons realiseren zegt Reichard. Zou het bij onze merels ook zo zijn?

Gerhard C. Cadée is marien bioloog bij het NIOZ, hij gaat wel vaker buiten zijn boekje.